

FRIMINUTT PÅ DO

Jeg husker det som at jeg grudde meg til hver skoledag. Lenge ba jeg aftenbønn: «Kjære Gud, la det bli fred på skolen i morgen.» Jeg hadde et englebilde over senga, av ei lita jente som klatret i en bergvegg med en engel svevende bak. Det var en trøst i det bildet.

Hvorfor akkurat meg? Jeg var ikke stygg, jeg var ikke dum, jeg var ikke teit eller tjukk, jeg hadde venner utenom skolen, jeg var ikke alene. Men jeg var nokså følsom, eller nærtagende, ville nok noen si. Jeg hadde ikke lært å ta igjen, å si fra. Sinnet mitt var effektivt skrudd av, tidlig i livet.

Jeg kalte henne «min plageånd». Ordet mobbing var ikke oppfunnet. Hva gjorde hun egentlig?

Hun lo når jeg sa noe i timen. Så jeg slutta med det. Hun gikk arm i arm med klassens peneste, lyshåret og blåøyd. De hvisket og tisket. Av og til lukket de meg inn, men stort sett stengte de meg ute. Det var de som styrte, og jeg lot meg styre. Faktisk helt til sommeren før realskolen skulle starte. Det var sju år.

Hun brukte klassiske hersketeknikker: latterliggjøring, usynliggjøring, utdriting. Av og til sammen med sin ufordragelige storebror. De holdt igjen sykkelen, sperret veien, sånne ting. Ingen alvorlig vold, bare nok til å gjøre skoleveien utrygg og utrivelig. Den lyse, pene var av og til med meg hjem. Det fortalte hun ikke til min plageånd, og på skolen var jeg luft for henne.

Hvorfor fant jeg ikke bare noen andre å henge med? Det fantes alternativer i klassen. Jeg har lurt på hva som gjorde at jeg isteden gjemte meg i kjelleren i friminuttene. På do.

Det ble mye do i friminuttene. Der traff jeg ei som også var utafør i jentegjengen, ei «guttejente» som hadde for vane å legge folk i bakken. Det gjorde hun ofte der nede på doen. Jeg lot henne bare legge meg i bakken. Det gjorde meg ikke noe særlig. Det var hennes språk.

Hvorfor har jeg ikke snakket om det? Jeg har aldri ønsket å framstå som et offer. For jeg klarte meg jo. Det gikk bra. Jeg fikk erfaringer som ga perspektiver både i jobb og privat. Etter de sju årene visste jeg med hele meg at selv om livet er et lite helvete, kan det gå bra. Jeg klarte å se at det kunne vært verre, mye verre, selv om det opplevdes ille nok mens det sto på. Daglig gruing er ingen spøk. Heller ikke hyppige dobesøk i friminuttene.

Jeg vet ikke om hun visste hva det gjorde med meg. Om hun forsto hva hun holdt på med. Jeg forsto det ikke. Hjemme hadde jeg det bra, med bestevenninna i nabohuset. Hun var to år eldre enn meg. Vi lekte daglig, og hadde også en større flokk å leke med, der aldersspennet var stort, med mye omsorg.

Men den følelsen. Jeg kan kjenne den ennå. Den har ikke noe navn. Den kan fortsatt dukke opp, spesielt når jeg leser eller hører om mobbing. Den kan trigge tårer. Avmakt? Flauhet? Skam? Stolthet? Usikkerhet? Unnvikelse? Den er utydelig, sammenklistret, koblet til kvalme og en frynsete selvfølelse.

Jeg klarte å si fra etter sju år. Sommeren før realskolen. Sommerferien gikk uten at jeg så noen fra klassen, det var en frihet. Så en dag kom den pene, lyse på døra. En bølge av sinne flammet gjennom meg.

– Jaså, bra nok nå? sa jeg. Hun ble stående, taus. – Vet du at dette gidder jeg ikke mer. Venninner oppfører seg ikke sånn som deg, fortsatte jeg.

Hun ba om unnskyldning. Vi ble, iallfall tilsynelatende, bestevenninner. Vi snakket egentlig aldri om hennes medvirkning. Uten den hadde det kanskje ikke vært noe spillerom for plageånden?

Vi hadde en morsom tenåringstid sammen, med festing og kjæresten. Det ble liv i meg. Plageånden mistet sin makt i en skoleklasse med nye folk. Vi skilte lag for godt. Kontakten med den andre ble gradvis fjernere etter at jeg flyttet fra hjembygda.

Mange år senere gikk jeg i terapi, og tenkte at skoletida ville være fokus for denne. Men psykologen var opptatt av at dette hadde startet tidligere. Det var min mor som var opphavet, mente han. Det var hennes verk at jeg ble en utgave av meg selv som ikke klarte å si fra.

Jeg husker et tidlig minne i livet, jeg hadde bannet slik broren min gjorde. Bildet er tydelig, hvor vi står, broren min og jeg, foran en mamma med streng mine. Hun kjefter på meg. Ikke på broren min. Jeg visste vel knapt hva banneordene betydde, men hadde skjønt hvordan de skulle brukes. Og jeg lærte at sinne ikke var lov – for meg, som jente.

Terapien fikk løsnet sinneblokkeringen. En dag etter en av mammas kritiske tirader smalt det, foran en sjokkert familie. Et sett med kopp, skål og asjett gikk i betongen på verandaen. Alt knuste. Det var deilig. Mamma sluttet å blande seg i livet mitt, ble nok litt skremt.

Men følelsen fra skoletida? Den er der fortsatt, som en inngraving. Jeg hadde en gang en plageånd. Hun er ikke der lenger. Jeg hadde en kritisk mamma. Hun er død. Men det hender jeg møter på noe som ligner, minner om. Det kan dra meg ned i ei grøft, inn i «ikke bra nok»-tenkning. Jeg kommer fort opp igjen, går videre.

Blir den noen gang borte? Vil det gjøre en forskjell å fortelle historien?